

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково –
педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ІНСТИТУЦІЙНА ЕКОНОМІКА

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 051 Економіка
освітня програма Бізнес-економіка
вид дисципліни обов'язкова
факультет економічний

2022/ 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

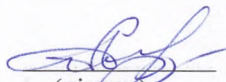
« 27 » серпня 2022 року, протокол № 6

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: **Яременко Олег Леонідович**, д.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії і економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від « 29 » червня 2022 року № 11

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

(підпис)

Андрій ГРИЦЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) ОПП «Економіка та економічна політика» (бакалаврський рівень вищої освіти)

назва освітньої програми

Гарант освітньо-професійної програми (керівник проектної групи)
ОПП «Економіка та економічна політика» (бакалаврський рівень вищої освіти)

(підпис)

Юрій МІРЯСОВ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол від « 30 » червня 2022 року № 9

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

(підпис)

Вікторія ЄВТУШЕНКО
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Інституційна економіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Бізнес-економіка» підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності (напрямку) 051 «Економіка».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у студентів теоретико-методологічної бази для розуміння системи взаємозв'язків у сфері інституційних відносин, а також набуття практичних вмінь і навичок щодо аналізу стану й інституційної системи економіки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завдання вивчення дисципліни «Інституційна економіка» полягає у набутті студентами необхідних знань з теорії і практики функціонування інституційної системи економіки, а також вивчення закономірностей механізму функціонування і розвитку економічних інститутів.

Навчальна дисципліна «Інституційна економіка» для здобувачів вищої освіти спрямована на формування загальних та фахових компетентностей, а саме:

- Загальних компетентностей

ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

ЗК2. Здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- Фахових компетентностей

СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів;

СК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими бізнес (організація) визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани;

СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів бізнесу (організації);

СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління;

СК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми бізнесу (організації) приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

1.3. Кількість кредитів - **4 кредити ECTS.**

1.4. Загальна кількість годин – **120 годин.**

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
8-й	-
Лекції	
24 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	- год.
Лабораторні заняття	
- год.	- год.
Самостійна робота, у тому числі	
72 год.	-
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Заплановані результати навчання для дисципліни «Інституційна економіка» базуються на програмних результатах навчання, визначених освітньо-професійною програмою, а саме:

ПРН 4. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень

ПРН 20. Складати та реалізовувати оптимальні рішення в управлінні господарською системою на основі використання світового досвіду в умовах невизначеності.

ПРН21. Демонструвати вміння використовувати методи аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

1. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Інститути та інституційні системи

Тема 1. Інститут як поняття економічної науки

Тема 2. Моделі поведінки людини в інституційній економіці

Тема 3 . Інституційна структура економік

Тема 4. Інституційні систем

Розділ 2. Інституційні форми організації господарчої діяльності

Тема 5. Трансакційні витрати

Тема 6. Теорія прав власності. Теорема Коуза

Тема 7. Економічна теорія організацій

Тема 8. Фірма як економічна організація

Тема 9. Інституційні підвалини економічної еволюції

Тема 10. Інституційні механізми перехідних процесів в економіці
Тема 11. Інституційні трактування глобалізації світової економіки
Тема 12. Інституційна система сучасної України: загальне та особливе

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Інститути та інституційні системи												
Тема 1. Інститут як поняття економічної науки	10	2	2			6						
Тема 2. Моделі поведінки людини в інституційній економіці	9	2	1			6						
Тема 3. Інституційна структура економіки	10	2	2			6						
Тема 4. Інституційні системи	9	2	1			6						
Разом за розділом 1	38	8	6			24						
Розділ 2. Інституційні форми організації господарчої діяльності												
Тема 5. Трансакційні витрати	12	2	4			6						
Тема 6. Теорія прав власності. Теорема Коуза	10	2	2			6						
Тема 7. Економічна теорія організацій	10	2	2			6						
Тема 8. Фірма як економічна організація	10	2	2			6						
Тема 9. Інституційні підвалини економічної еволюції	10	2	2			6						
Тема 10. Інституційні механізми перехідних процесів в економіці	10	2	2			6						
Тема 11. Інституційні трактування глобалізації світової економіки	10	2	2			6						
Тема 12. Інституційна система сучасної України: загальне та особливе	10	2	2			6						
Разом за розділом 2	82	16	18			48						
Усього годин	120	24	24			72						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна
1	Інститут як поняття економічної науки	4
2	Інституційні системи	4
3	Трансакційні витрати	4
4	Теорія прав власності. Теорема Коуза	4
5	Інституційні підвалини економічної еволюції	2
6	Інституційні трактування глобалізації світової економіки	2
7	Інституційна система сучасної України: загальне та особливе	4
	Разом	24

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна
1	Інституційні системи	27
2	Економічна теорія організацій	25
3	Інституційні підвалини економічної еволюції	25
4	Інституційні трактування глобалізації світової економіки	25
	Разом	72

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи контролю

Навчальна дисципліна «Інституційна економіка» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», має тісні міждисциплінарні зв'язки з такими дисциплінами як «Економічна теорія», «Національна економіка», «Логіка економічного розвитку». Крім того, для успішного засвоєння даної дисципліни студенти повинні мати належний рівень знань та умінь з таких дисциплін як «Політична економія». Методами навчання є лекції, семінарські заняття, самостійна робота студентів.

Контроль рівня знань є невід'ємною складовою навчального процесу. Оцінювання знань студентів з дисципліни «Інституційна економіка» враховує всі види занять, передбачених навчальним планом. Перевірка знань та навичок студентів проводиться за допомогою поточного, проміжного й підсумкового контролю.

Під час вивчення дисципліни «Інституційна економіка» застосовуються наступні методи оцінювання знань:

- поточний контроль здійснюється на практичних заняттях під час рішення задач, розв'язання практичних завдань та кейсів;
- проміжний контроль здійснюється під час усних відповідей студентів.
- підсумковий контроль проводиться за допомогою проведення заліку.

8. Методи навчання

Методи навчання поділяються на дві групи, які тісно пов'язані між собою. До першої групи методів відносяться саме такі, за якими ми спостерігаємо та вивчаємо об'єкт, що є предметом дисципліни. До основних методів першої групи слід віднести такі:

загальнотеоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, методи компаративістики) та спеціальні (системний, статистичний, структурний, математичний та інші). До другої групи методів відносяться саме ті, які відображають технологію навчання. До базових методів відносяться наступні: опитування діалог, конференція, презентація, реферати, тестування. До нових методів, що здійснюються на сучасних інтернет-платформах – дискусії, наукові обзори, бліц-опитування, відео-ролики та інші.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання												Разом	Залік	Сума
Розділ 1				Розділ 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
6	6	4	6	4	6	4	4	6	4	4	6	60	40	100

T1, T2 ... T12 – теми розділів

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Результати складання екзамену оцінюються за шкалою балів, еквівалентною чотирибальній шкалі («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінка, еквівалентна «відмінно», виставляється, якщо студент виявив всебічно системні та глибокі знання, в повному обсязі твердо засвоїв весь програмний матеріал, вичерпно та послідовно дав відповіді на всі питання екзаменаційного білета, тісно пов'язує теорію з практикою, показує знання літератури, вміння самостійно аналізувати та тлумачити економічні норми та поняття і застосовувати їх при вирішенні завдань, правильно аргументує висновки, вміє самостійно узагальнювати матеріал і логічно його викладати, не допускаючи помилок.

Оцінка, еквівалентна «добре», виставляється, якщо студент твердо знає програмний матеріал, має навички аналізу та тлумачення економічних норм та понять, логічно відповідає на поставлені питання, не допускає суттєвих помилок.

Оцінка, еквівалентна «задовільно», виставляється, якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих деталей, допускає неточні відповіді та формулювання понять, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу, має прогалини в знаннях.

Оцінка, еквівалентна «незадовільно», виставляється, якщо студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє навичками застосування економічних норм, які забезпечували б вирішення професійних завдань.

Підсумкова оцінка виводиться за сумою балів, набраних студентом за роботу протягом семестру (з урахуванням самостійної роботи, поточного і проміжного контролю) та за результатами підсумкового контролю (екзамену), що дає змогу оцінити знання студентом усього курсу дисципліни.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Інституціональна економіка : навчальний посібник / І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента І. М. Колесніченко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 236 с.
2. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / под ред. А. А. Гриценко. – Х. : Форт, 2008. – 928 с.
3. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка : конспект лекцій / І. М. Колесніченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 216 с
4. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія : навч. посіб. / А. А. Ткач. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 304 с.
5. Чухно А. А. Інституціонально-інформаційна економіка : підручник / А. А. Чухно, П. І. Юхименко, П. М. Леоненко – К. : Знання, 2010. – 687 с.
6. Якубенко В. Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці : Монографія / В. Д. Якубенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 252 с.

Допоміжна література

1. Ватаманюк М. М. Сучасні підходи до вирішення проблеми негативних екстерналій: теорія і практика. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.2. С.109-114. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=nvnlut_2015_25.2_20 (дата звернення: 03.06.2020).
2. Вільямсон О. Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів. – К.: АртЕк. 2001. – 472 с
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 03.06.2020).
4. Гриценко О. А. Верховенство права в контексті економічної теорії. Економічна теорія та право. 2015. № 3. С. 77-88. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/верховенство-права-в-контексті-еконо/> (дата звернення: 03.06.2020).
5. Гриценко О. А. Цифрова економіка: сучасні виклики для економістів та правознавців. Економічна теорія та право. 2018. № 1 (32). С. 77-91.
6. Доклад Всесвітнього банку «Цифровые дивиденды». URL: <https://publications.worldbank.org/>.(дата звернення: 03.06.2020).

7. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2009. 312 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12371/1/Shevchenko_2009.pdf. (дата звернення: 03.06.2020).
8. Івашина С. Ю. Інституціональна економіка : навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О. Ф. Івашина. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. – 132 с.
9. Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
10. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993. №3792-XII (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 13. Ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення 03.06.2020).
11. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 50. Ст. 472. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення 03.06.2020).
12. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000. № 2121-III (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 5-6. Ст. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 03.06.2020).
13. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001. № 2210-III (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 12. Ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення 03.06.2020).
14. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1991. № 47. Ст. 646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 03.06.2020).
15. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002. № 40-IV (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2002. № 36. Ст. 266. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. (дата звернення 03.06.2020).
16. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999. № 679-XIV (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 29. Ст. 238. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 03.06.2020).
17. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991. № 698-XII (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. №14. Ст. 168. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12> (дата звернення: 03.06.2020).
18. Про страхування: Закон України від 07.03.1996. № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 18. Ст.78. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 03.06.2020).
19. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 03.06.2020).
20. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 31. Ст. 268. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 03.06.2020).
21. Соціально-економічні інституції економічної системи України : монографія / За заг. ред. проф. К. С. Солонінка. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – 232 с
22. Ущатовський Ю. В. Інституціональна економіка: методичні рекомендації / Ю. В. Ущатовський. – Житомир: ЖДТУ, 2014. – 44 с.
23. Фертикова Т. М. Інституційна економіка : навчальний посібник / Т. М. Фертикова. – Миколаїв : Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 128 с
24. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. №№ 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 03.06.2020).

25. Чернявська О. І. Інституційно-економічний механізм забезпечення інноваційного розвитку суспільства в умовах поглиблення техноглобалізму. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/29903/1/22_161-168.pdf (дата звернення: 03.06.2020)
26. Шумпетер, Йозеф А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Пер. з англ.. В. Старка. – К.: Вид. дім «Києво-могилянська академія», 2011. – 242 с. Якубенко В. Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці : монографія / В. Д. Якубенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 252 с.
27. Innovative development of science and education. Abstracts of the 1st International scientific and practical conference. ISGT Publishing House. Athens, Greece. 2020. Pp. 21-27. URL: <http://sci-conf.com.ua> (дата звернення: 03.06.2020).

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.06.2020).
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
5. Офіційний сайт наукового журналу «Економіка України». URL: <http://www.economukraine.com.ua/index.php> (дата звернення: 12.06.2020).
6. Офіційний сайт збірника наукових праць «Економічна теорія та право». URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
7. Офіційний сайт науково-теоретичного журналу «Економічна теорія». URL: <http://etet.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
8. Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
9. Офіційний сайт Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України. URL: <http://ief.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
10. Офіційний сайт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
11. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org/external/> (дата звернення: 12.06.2020).
12. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
14. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
15. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
16. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).
17. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 12.06.2020).
18. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org> (дата звернення: 12.06.2020).
19. Офіційний сайт «Мережа аналітичних центрів України». URL: <http://www.intellect.org.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

20. Journal website «Journal of Economic Theory». URL: 19
<https://www.journals.elsevier.com/journal-of-economic-theory> (дата звернення: 12.06.2020).